

PO BREZPOGOJNI PREDAJI ANGLIJE IN FRANCIJE**ALI GROZI ČLOVEŠTVU TRETJA SVETOVNA VOJNA?****Kriza v vodstvu Sovjetske zveze - Atomska in vodikova bomba rešujeta mir**

Zadnji dogodki na Madžarskem in Srednjem Vzhodu so tako zbegali duhove, da se je mnogih ljudi polastil občutek, kakor da drsimo z neizbežno silo v nov svetovni spopad. V naših krajih je posebno razburljivo vplivala časopisna vest, da zbira Sovjetska zveza oklopne divizije na mejah Jugoslavije in da so nekatere ruske edinice že prodrele 6 do 7 kilometrov globoko na jugoslovansko ozemlje. V Trstu smo slišali ljudi, kako so v skrbi in strahu razpravljali, kakšne bi bile posledice, če bi se sovjetski voditelji v svoji razdraženosti odločili, da tudi upornega in neprijetnega Tita ukrote s silo.

Ker bi se Jugoslavija prav gotovo z vso odločnostjo branila, so dejali, pomeni to novo svetovno vojno in računati je treba s tem, da bi sovjetske oklopne divizije že v nekaj dneh zasedle Trst in naše kraje. Ta sodba je v jedru pravilna, kajti Sovjetska zveza je danes tako silno oborožena, da bi ob nenadnem izbruhu splošne vojne celo po mnenju zapadnih strokovnjakov njene armade zasedle v prvem naletu skoro vso Evropo in zato tudi naše kraje.

Preplašeni ljudje pri nas in drugod v svetu se motijo le v toliko, v kolikor mislijo, da je danes *tretja svetovna vojna sploh mogoča*. Tako sodijo le zastran tega, ker ne poznajo svetovno-političnega položaja.

KRIZA V OBEH TABORIH

Zgodovinsko izkustvo nas uči, da se noben narod ne spusti namerno v vojno, kadar se njegovo državno vodstvo nahaja v krizi. Isto velja o zvezi držav, ki naj bi šle skupno v vojno. Če je njihovo zavezništvo omajano in grozi razpasti, ne bodo tako kratkovidne, da začnejo ravno v tem trenutku oborožen spopad z nasprotniki. V takih razmerah gre do narodov v vojno samo, če jih kdo napade, to je če so v to prisiljeni.

Vsakomur vidno dejstvo pa je, da se danes ravnotako komunistični kot zapadni tabor borita z resno in težko krizo.

Kaj se pravzaprav godi v Sovjetski zvezi, ni mogoče zanesljivo dognati, ker se vse politične odločitve razmotrivajo in sprejemajo za visokim in molčljivim zidovjem Kremlja. V Rusiji ni tako kot na zapadu, kjer se državna politika razpravlja v polni javnosti in je zastran tega vsakomur mogoče natančno nadzorovati, v katero smer se sučejo dogodki. V Moskvi pride vse na dan iznenada in nepričakovano.

Kljub temu je pa mogoče iz dejstev ugotoviti, da se v vodstvu Sovjetske zveze bore za prevlado različne struje. Tu sta v prvi vrsti Hruščev in Mikojan z zahtevo, naj se korenijo v pogajanja, sklenili z njo sporazum o

to spremeni notranja in zunanja politika, ki je sicer zmagala na XX. občnem zboru boljševikov v Moskvi, a stalinovci, ki jih vodi jo je desetletja vodil pokojni Stalin. Ta stru- Molotov, se zaradi tega niso še vdali.

Po homatijah na Poljskem in Madžarskem se je struja stalinovcev znatno okrepila, ker so Molotov in tovariši znali prikazati vstaje v teh deželah kot očiten neuspeh »prenagljene in nesrečne« politike Nikite Hruščeva.

Tretjo strujo, ki skuša posredovati med Hruščevom in stalinovci, vodita Bulganin in Malenkov.

VLOGA SOVJETSKE VOJSKE

V ozadju za vsemi temi strujami stoje pa sovjetski generali, ki drže v rokah oborožene sile države ter lahko odločijo, katera struja naj zavladava.

Tako je bilo tudi za časa velike francoske revolucije, ko je zmagoviti in priljubljeni vojskovodja Napoleon postal dejanski gospodar države.

Pokojni Stalin, ki je dobro poznal zgodovino, se je bal, da bi se nekaj podobnega ugnilo zgoditi po zadnji vojni tudi v Rusiji. Zato je v svoji previdnosti in sumničavosti takoj po vojni odstranil slavne in priljubljene maršale, kot so bili Žukov in drugi, iz rodilnih mest. Poslal jih je na službo v oddaljene pokrajine Sibirije, kjer niso mogli škodovati.

Po Stalinovi smrti se je pa položaj iznenada spremenil. Maršal Žukov se je vrnil iz na pol izgnanstva v evropsko Rusijo in kasneje vkorakal z vojaštvom v Moskvo, kjer

je pomagal strmoglaviti Berio in njegovo politično policijo.

Hruščev, Bulganin in Mikojan so prišli na oblast s podporo vojske in, če se nasprotja v vodstvu Sovjetske zveze nevarno zaostrojo, bo tudi v bodoče zmagala konec koncev tista politična struja, ki bo imela za seboj armado.

Trenutno se zdi, da vlada v vodstvu Sovjetske zveze še popolna nejasnost, za kakšno politiko se je treba dokončno odločiti. Žukov je za sedaj uporabil na Madžarskem silo, misleč, da mora za vsako ceno ohraniti in čuvati »sadove zadnje zmagovite vojnec«, toda v Moskvi se že pojavljajo težki dvomi, ali je pametno graditi vso politiko države le na sili.

Od tod nasprotujoči si predlogi in izjave, ki v zadnjih časih prihajajo iz Kremlja. Bulganin je nekega dne opomnil zapad, da bi Sovjetska zveza mogla z lahkoto zavzeti vso Evropo, istočasno je pa predlagal Eisenhowerju *splošno razorožitev in uničenje vsega atomskega orožja*. Francozom in Angležem so iz Moskve grozili »s sovjetskimi prostovoljci«, ki pojdejo z Nasserjem v boj zoper zapadne imperialiste, skoro istodobno je pa Bulganin predlagal isti Angliji in Franciji ter Ameriki takojšen sestanek štirih velesil, da se obstoječi spori *poravnajo z miroljubnimi sredstvi*.

Iz tega lahko sklepamo, da so razmere v Kremlju zmedene in da se v vodstvu bje resen boj za premoč te ali druge struje. Ko traja tako težka in bržkone dolga kriza, je pa nemogoče, da bi Sovjetska Rusija smela v vojno.

Morali so se brezpogojno vdati

V nič manjši politični krizi se pa danes ne nahajajo zapadnjaki.

Prvič po koncu vojne je zazijalo globoko nasprotje med Ameriko ter Veliko Britanijo in Francijo. Spor, v katerem se je Italija postavila na stran Amerike, je nastal, kakor znano, zavoljo francosko-angleškega napada na Egipt. Amerika je hudo zamerila Edenu in Molletu, ker sta se čisto na lastno pest vrgla v vojaško pustolovščino, ne da bi se jima zdelo potrebno in vredno se prej posvetovati s svojimi zapadnimi zavezniki. Prav nič se nista ozirala niti na ostale članice Atlantske zveze niti na Združene narode.

Njun račun je bil najbrž silno enostaven: po učinkovitem množičnem letalskem napadu na Egipt bo Nasser padel in v Kairu se bo proti diktatorju ustanovila nova vlada, s katero bodo Angleži in Francozi stopili ta-koj v pogajanja, sklenili z njo sporazum o

Sueškem prekopu ter nato brž umaknili svoje čete iz dežele.

Ameriko in ves svet sta hotela postaviti pred izvršeno dejstvo, ki bi ga nihče ne mogel več spremeniti.

Zgodilo pa se je, da je Nasser ostal na nogah in da so v tem vprašanju z njim poleg Sovjetske Rusije potegnili vsi afriški in azijski narodi, nekatere dežele Britanskega imperija, polovica angleške javnosti in naposled še Združene države.

Predsednik Eisenhower je bil tako hud, da ni hotel Edena niti sprejeti. Ameriški predstavniki v Združenih narodih so trikrat zapovrstjo glasovali za resolucijo, ki je pozivala Angleže in Francoze, naj takoj in brezpogojno zapuste Egipt.

Ko so se v Londonu in Parizu obotavljali in delali, kakor da se hočejo upreti Združe-

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

BREZUSPEŠNI POZIVI

Združeni narodi v Njujorku so že tretjič zamažali pozvali Sovjetsko zvezo, naj umakne svoje čete iz Madžarske. Zadnjo resolucijo je predložil zastopnik srednjeameriške republike Kube, ki je navedel naslednje številke. Med ogrsko vstajo je bilo 75.000 ljudi ubitih in 200 tisoč ranjenih, okoli 100 tisoč je zbežalo čez mejo in nekaj tisoč mladih oseb so sovjetska oblastva odpeljala v Sibirijo.

KADAR IZZIVA

Ministrskega predsednika Kadarja so Združeni narodi že večkrat pozvali, naj dovoli, da pridejo njihovi odposlanci na Ogrsko preučevati razmere. Mož se je pa zvijal in ni nič odgovoril. V Njujorku so se žaljivega obnašanja naveličali ter hoteli skleniti, naj v 4 dneh jasno odgovori na poziv. Če bi ne bil odgovoril, bi bili Združeni narodi prav gotovo nekaj proti njemu ukrenili. Bržkone bi bili Madžarsko izključili iz organizacije, kar bi bila za državo velika sramota.

Tedaj je zunanji minister Horvath izjavil, da pride Hammarskjöld 16. decembra lahko v Budimpešto, s čemer je bila zadeva poravnana. V poslednjem trenutku se je pa Kadar spet premislil in obisk odložil, to je odklonil.

Bomo videli, kaj se bo zdaj zgodilo. Še to bi manjkalo, da bi se Združenim narodom puntala celo mala Madžarska!

ITALIJANSKA VOJSKA

Vojni minister Taviani je v rimskem parlamentu branil vlado pred očitki, da premalo skrbi za obrambo države. Mornarica, je dejal, je že popolnoma obnovljena in modernizirana in ravnotako letalstvo.

Italijanski zrakoplovi, je rekel, so hitrejši od sovjetskih tipa Mig. Edino kopna vojska da ni še popolnoma sodobno opremljena.

Vse to oboroženje stane državo v letošnjem letu 556 milijard lir. Taviani je povedal, da so zapadni zavezniki dali doslej za italijansko vojsko nad 1000 milijard lir pomoči.

Kako ogromne vsote požrejo moderne armade!

PONOVNE VOLITVE V BRIXENU

V južnotirolskem mestu Brixenu so bile v nedeljo iznova volitve v občinski svet. Ponočiti so se morale zavoljo tega, ker se je bil pri zadnjih volitvah znani odvetnik Dander odcepil od enotne Južnotirolske ljudske stranke ter postavil svojo posebno listo, tako da so Nemci zgubili dotedanjo absolutno večino in s tem oblast v občini. Nemška narodna manjšina je dobila tedaj 15 svetovalcev, italijanske stranke tujih priseljencev, ki so vse seveda podprle Danderja, z njim skupaj tudi 15. Nihče ni bil dovolj močan, da si izbere župana in sestavi upravni odbor. Zato je vlada mestni svet razpustila in razpisala nove volitve.

To pot si je Južnotirolska ljudska stranka priborila 16 svetovalcev in prišla tako spet do večine. Razbijač narodne in katoliške skupnosti na Tirolskem dr. Dander, ki ga vsa nemška javnost obsoja, je namesto prejšnjih 5 dobil le 4 svetovalce. Sedaj je izključeno, da bi s pomočjo Italijanov postal župan.

MEDNARODNA POLICIJA

Oborožene sile Združenih narodov se precej hitro množijo in njene čete prihajajo že v Egipt ter po načrtu zamenjujejo angleške, francoske in judovske čete ob Sueškem prekopu. Mednarodna policija je sestavljena iz vseh mogočih narodov. Najštevilnejšo enoto je doslej poslala Jugoslavija, in sicer en motoriziran polk pod poveljstvom polkovnika Borisa Ribariča. Ker so Jugoslovani znani kot dobri vojaki, so jih Združeni narodi radi vzeli v službo.

BEGUNCI SE MNOŽIJO

Število oseb, ki podnevi in ponoči beži iz Madžarske čez avstrijsko mejo, nenehno narašča in je preseglo že 100 tisoč. Iz večine gre za mlade moške in žene, za dijake in delavce, med katerimi so tudi rudarji. V nemškem časopisju beremo, da bi Nemčija mogla vse te ljudi z lahkoto zaposliti, ker njeni industriji in obrti hudo primanjkujejo delovne sile, ki jih išče v tujini.

Beguncem torej vsaj kruha ne bi smelo zmanjkati.

Bralce opozarjamo, da sta se uredništvo in uprava Novega lista v Trstu preselila v ul. Commerciale 5/I — tel. 28-770

ZAKAJ SE PUNTAJO

Prebivalstvo na Madžarskem in Poljskem se ni uprlo iz zgolj ideoloških razlogov, temveč še bolj zaradi slabih življenjskih razmer.

Tudi v Romuniji vre med množicami iz istih vzrokov; tu so več kot 10 let po vojni vpeljali sedaj spet živilske nakaznice. Sladkorja so določili za ves mesec 450 g na osebo.

KARAMANLIS V JUGOSLAVIJI

Grški ministrski predsednik Karamanlis in zunanji minister Averof sta v torek dospela v Beograd in bosta ostala 4 dni v Jugoslaviji. Glavni predmet razgovorov bo gotovo Balkanska zveza, ki je bila 1. 1954 sklenjena na Bledu med Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo.

Medtem se je to zaveznitvo precej zrahljalo, ker so se Grki in Turki sprli zaradi Cipra, kjer živi poleg Grkov tudi znatna turška manjšina.

Angleško časopisje poudarja, da bo Tito posredoval med sprtima zaveznikoma ter skušal obnoviti in okrepiti Balkansko zvezo, preko katere vzdržuje Jugoslavija tudi vojaške stike z zapadnim svetom. Grčija in Turčija, ki sta obljubila Jugoslaviji, če bi bila napadena, vojaško pomoč, sta namreč obe članici Atlantske zveze.

MOLLETOVA SRAMOTA

Francoski ministrski predsednik socialist Mollet je doživel, da je te dni Socialistična Internacionala, katere vodilni član je doslej bil, v Kopenhagenu najodločneje protestirala proti francosko-angleškemu napadu na Egipt. Da so vse socialistične in marksistične stranke v svetu njegovo politiko javno obsodile, je bržkone najtežja moralna klobuta, ki jo je prejel v življenju.

AMERIŠKI BOMBNIKI

Državni tajnik za letalstvo Quarles je izjavil, da je Amerika dobila z bombniki B-52 v

roke zelo učinkovito orožje. V primeru vojne bi ta letala lahko nesla vodikove bombe na Sovjetsko Rusijo in se vrnila čez oceane nazaj v Ameriko, ne da bi jim bilo treba pristati. O tem so se Amerikanci prepričali te dni, ko so z bombniki B-52 krožili nad severnim tečajem s hitrostjo od 22 do 26 tisoč kilometrov na uro.

EINAUDI O ČASNIKARSTVU

Bivši predsednik republike Einaudi je bil 1. decembra odlikovan v Milanu z zlato svetinjo, ki jo dajejo najboljšim časnikarjem. Obenem je dobil 1 milijon lir, a ga takoj daroval v dobrodelne namene.

O pravem časnikarju je dejal, da mora imeti pogum *povedati svoje mnenje*, ne pa da izraža le mnenje drugih ljudi in političnih skupin.

V naših malih razmerah pa gorje tistemu, ki si upa misliti drugače kakor kaki namišljeni voditelj. Takoj planejo po njem in ga oblatijo.

ZDRAVSTVO NA TRŽAŠKEM

Še pred desetimi leti je v Trstu od tisoč dojenčkov umrlo okrog 143. Medtem se je skrbstvo za zdravje otrok v naši pokrajini tako spopolnilo in organiziralo, da umre da-

nes od tisoč novorojenčkov le še 30. Največ jih umre zaradi splošne šibkosti, pljučnice ali želodčnih motenj že v prvem tednu.

Umrljivost dojenčkov ni v nobeni pokrajini Italije tako nizka kot na našem ozemlju.

ZA 5 PRAŠIČEV

Kot plačilno sredstvo služijo danes skoro po vsem svetu bankovci in kovanci. V starih časih pa ni bilo tako; kar so ljudje potrebovali so plačevali z živino, z zrni dragega popra in sličnim. V Mongoliji služi kot denar še danes tlačen čaj, v notranjosti velikega otoka Nove Gvineje pa lahko vse dobiš s prašiči. Tu si lahko kupiš mlado žensko za 5 srednjevelikih prašičev. Moški so cenejši in stanejo manj svinj.

KASNA OBSODBA

Priletni kmet F. G. iz Tarčenta je pred kratkim dobil od vojnega sodišča v Rimu debelo pismo. Ko je v njem bral, da je obsodjen na smrt s strelom v hrbet, se je kar sesedel od strahu. Ko so prileteli znanci, so ugotovili, da je razsodba iz 1. 1916, ko je bil kmet vojak in nato ujet od Avstrijcev. Ker se ni vrnil domov, so ga obsodili kot dezertarja. V pismu je bilo k sreči pripisano, da je razsodba zaradi zastarelosti — razveljavljena.

PREROKOVANJE

V Njujorku so dali vzdati v temeljni kamen nekega novega nebotičnika listino iz pergamenta, v kateri je zapisano preročevanje za leto 2056. Tedaj bodo ljudje letali po zraku s hitrostjo 15.000 kilometrov na uro. Pogonsko silo za stroje bodo črpali iz morja in s posebnimi pripravami se bodo videli na razdalje tisočih kilometrov. Oblečeni bodo v papirne obleke, prožne kot plastična guma.

NOVICE

EDENU HUDA PREDE

Ker je bil angleški načelnik vlade Eden od Amerike prisiljen odstraniti se pred božičem iz Egipta britanske čete, je njegov ugled v državi in po svetu močno padel. Njegovi politiki se ne upirajo le poslanci iz Delavske stranke, temveč tudi mnogi konservativci.

Kako se bo mož izvil, ni mogoče vedeti, skoro gotovo pa je, da bo zavoljo svojih neuspehov zgubil mesto voditelja Konservativne stranke, ki ga je podedoval po velikem Churchill. Ravnotako je skoro izven dvoma, da bodo pri prihodnjih volitvah zmagali laburisti ter prevzeli v svoje roke vodstvo države.

GRONCHI V NEMČIJI

Predsednik republike je odpotoval v spremstvu zunanjega ministra Martina na uradni obisk v Nemčijo, kjer bo imel politične razgovore z nemškim državnim poglavarjem Heussom in kanclerjem Adenauerjem.

K radijskim programom

Naš slovenski radio opravlja važno kulturno nalogo in je dejansko najpomembnejša slovenska kulturna ustanova v Trstu, če pomislimo na vsestranost njegovih programov, ki obsegajo književnost, umetnost, glasbo, zgodovinska, zemljepisna, glasbena, verska, politična, vzgojna, poljudno znanstvena in druga predavanja. Nekateri programi so prav odlični, tako posebno literarni, in bi se jih ne bilo treba sramovati prav nobeni radijski postaji. Isto velja tudi za slušne igre. Večina jih je prav dobro pripravljenih in podanih. Radijski oder ima zdaj že svoje zvesto občinstvo, ki po možnosti ne zamudi nobenega prenosa. Všeč so nam zadnji čas zlasti slušne igre Mihaela Jerala »Dunajske povesti«, ki se odlikujejo po izvirnosti in izrazitem smislu za humor, kar je pri slovenskih gledaliških delih bolj redko najti.

Glede na splošno visoko raven radijskih oddaj smo bili tem bolj začuden, ko nam je naša radijska postaja pretekla dni postregla z »intervjuvom« iz New Yorka, v katerem je neki izseljenec na dolgo in široko razlagal, kako imenitno se ima v Ameriki in kako slabo je v Evropi. V vsej oddaji ni bilo dejanske niti stavke, ki bi mogel zanimati koga drugega razen morda njegovih osebnih znanec, ki jih je pustil tu, a še o tem dvomimo. Za vse druge slovenske poslušalce pa je bilo tisto, kar je tvezel, popolnoma brezpomembno, dolgočasno in celo žaljivo. Naivno hvalisanje, koliko zasluži in da ima hišo in »kar limuzino«, pač ni bilo vredno, da ga naš radio razglašal vesoljnemu slovenskemu svetu, posebno ker je bilo iz njegove gostobesednosti jasno razumeti, da pri vsem tem nima tistega, kar je glavno: ljubezni in spoštovanja do slovenstva ter slovenske kulture. Užalilo nas je, ko je izjavil, da nima časa za branje slovenskih knjig, pač pa rad seže po angleških, odkar se je naučil angleškega jezika. Kaj naj ima potem tak človek še povedati Slovincem? In ali ga sploh še lahko smatramo za Slovenca?

Verjetno to ni bil nikak izobraženec. Tem bolj čudno je zato, zakaj so prenašali razgovor z njim. Če nima časa za slovenske knjige, medtem ko ima čas za angleške, se verjetno tudi ne prišteva več k slovenski, ampak k ameriški narodni skupnosti. In njej naj govori! Vodstvo naše radijske postaje pa naj nam v bodoče izpolni čase oddaj, ki bi jih sicer namenili za take neslanosti, z glasbo ali predavanji o slovenski kulturi.

Zdi se nam, da smo doslej posvečali vse premalo pažnje oddajam naše radijske postaje, medtem ko smo pisali in razpravljali o mnogo manj pomembnih zadevah. Odslej bomo skušali tudi v našem listu bolj od blizu spremljati radijske oddaje in jim posvečati pozornost, ki jim gre. Naše bralce vabimo, da nam tudi oni v dopisih izrazijo svoje mnenje o radijskih oddajah.

B. L.

KAM ZGINE ČAS

Neki 80-letni Švicar si je vzel trud, da izračuna, kako je uporabil svoj čas: eno tretjino življenja, to je 27 let, je potreboval za spanje, medtem ko je za delo porabil le 21 let. Za kosila in večerje je šlo malo manj ko 6 let, za britje pa 288 dni. Za čitanje, izobražbo in razvedrilo in za vse, kar daje življenju vrednost, je pa uporabil eno četrtno svoje dobe.

HUDE POPLAVE

Ob izlivu reke Pada v Polesine je močan veter tako silno gnal morske valove proti obali, da so pretrgali obrambne nasipe v vasi Pilla in okolici. Poldrugi meter visoko vodovje je poplavlilo vso pokrajino. V mrzli noči je moralo 1500 ljudi bežati iz hiš in iskati rešitve in zavetja v višje ležečih naseljih.

PODJETNI FRANCELJ

Te dni so pripeljali v milanske zapore Franca Boschio, ki je že petkrat pobegnil iz raznih ječ. »Priglasil sem se za krivca« — je razlagal sodniku — »da sem lahko hodil po jetnišnici in spoznal tamkajšnje navade. Ko so nekega dne prišli zagovorniki v zapor spraševati kaznjence, sem se preoblekel in si nalepil brado in brke. Ker so vsi mislili, da sem eden od njih, sem se jim ob obhodu priključil z aktovko pod roko. Na durih sem še zelo prijazno pozdravil klanjajočega se vratarja in stopil na cesto«.

AVTOMATI ZA CIGARETE

V Genovi so po ulicah postavili avtomate za cigarete. Namesto da greš v tobakarno, vržeš noter denar in iz avtomata zdrzne škatla cigaret. Razume se, da so pošteni kavičniki takoj poskušali metati vanj železne gumbke namesto kovancev, pa niso imeli sreče kot njihovi »tovariši« v Avstriji, ki so stavili v avtomate za čokolado na železniških postajah 5-dinarske novce. V Genovi letijo gumbi ven brez cigaret.

Ali grozi človeštvu tretja svetovna vojna?

(Nadaljevanje s 1. strani)

nim narodom, je Eisenhower segel po sredstvu, ki sta ga Eden in Mollet najmanj pričakovala: ukazal je, naj ameriške petrolejske družbe ustavijo sleherni dovoz nafte v Evropo. Celokupnemu evropskemu gospodarstvu je zagrozila silno težka in pogubna kriza z vsemi posledicami: z brezposelnostjo, draginjo in bedo.

S tem sredstvom, to je s petrolejem, je Eisenhower prisilil Angleže in Francoze, da so klonili ter se brezpogojno vdali. Njih vladi sta se morali javno obvezati, da umaknejo še v tem mesecu svoje čete iz Egipta. Šele zatem je Eisenhower izdal dovoljenje, da sme prepotrebna nafta v Evropo.

ZAKAJ ŠE JE VOJNA NEMOGOČA

V angleškem časopisju beremo, da je to največje ponižanje, kar jih je v zadnjih desetletjih doživela Velika Britanija. Da so se ponosni Angleži skupno s Francozi morali po nekaj tednih podrediti volji Washingtona, je obenem dokaz, da je prešlo vodstvo vsega zapadnega sveta in s tem tudi Evrope skoro nepreklicno na Ameriko.

Po veliki politični zmagi skuša sedaj Eisenhower Angleže in Francoze miriti.

ČESTITKE ZA ROJSTNI DAN

Gospa Mary Smith iz Chicaga je po pravičaji vsa iz sebe. Ko je namreč pred dnevi na svoj rojstni dan odprla večna vrata, je pred pragom zagledala težki nagrobni spomenik z napisom: »Tu leži gospa Mary Smith«. Vsa besna je zadevo prijavila policiji in povedala, da ji je neznanec tudi lani na isti način čestital za rojstni dan. Nesramnega voščilca niso še iztaknili.

BOJ ZA NAROČNIKE IN BRALCE

Moderno časopisje se na vse načine trudi, kako bi povečalo število svojih bralcev. Posebno iznajdljivi so v tem pogledu Francozi. Tako je dnevnik Figaro razpisal posebne nagrade za čitatelje, ki ugotove v listu največ tiskovnih napak. Mednje je razdelil letos že 25 milijonov frankov. Bralci segajo po listu, da bi kaj zaslužili, a s tem obenem opominjajo urednike in slavce, naj bodo v svojem delu bolj vestni in natančni.

LADJE — VINSKE CISTERNE

V Ameriki pridela največ vina pokrajina Kalifornija, ki je na skrajnem zapadu, popijejo pa ga največ v velikih mestih na vzhodu. Stroški za prevoz so znatni. Da bi se ti stroški zmanjšali, je podjetje »Petri Wine Company« iz San Franciska uredila ladjo-cisterno za vino, ki prepelje vsakikrat 152.000 hl vina, katerega v prihodnji luki izčrpajo iz ladje v posebne avtosode, s katerimi ga prepeljejo v prostore za vstekljenje.

USODNO JAJCE

Ko je oni dan v švicarskem kraju Soest drvel avtomobilist skozi vas, je tako splašil jato kokoši, da je ena od putk, ko je zafrfotala v zrak, od strahu znesla jajce. Nesreča je hotela, da je jajce priletelo vozaču naravnost v oči in ga trenutno oslepilo. Avto je treščil z vso silo v drevo in se razbil, šofer je pa obležal na cesti — mrtev!

Najnujnejša naloga zapadnjakov — je podaril — je danes v tem, da spričo prodiranja komunizma na Srednji Vzhod in v Afriko, čimprej pokopljejo svoje spore ter obnovijo svojo politično in vojaško edinstvo.

Toda preden bo prejšnja sloga med zapadnjaki resnično obnovljena, bo preteklo še precej časa. Trenutno zajema nacionalistične kroge Anglije in Francije toliko ogorčenje na Ameriko, kot še nikoli v vsej novojni dobi. Dejstvo je, da je danes tudi zapadni tabor še vedno v težki krizi. Dokler ta traja, je vsaka vojna seveda nemogoča.

Nemogoča je pa zavoljo tega, ker tiči spomin na grozote zadnje vojne še pregloboko v dušah množic, da bi si katerikoli državnik upal sprožiti nov splošni spopad v svetu. K temu pride še vsesplošni strah, ki se je polastil človeštva pred strahotnimi učinki atomskih in vodikovih bomb, o katerih vemo, da bi zbrisale z obličja zemlje cela mesta in cele narode, pa naj so v vojni zmagovalci ali premaganci.

Samo norci bi v takih razmerah lahko namerno začeli vojno. Zato sodimo, da je nov svetovni spopad, dokler ne umre današnje odraslo pokolenje, nemogoče.

Dopisi v Tržaškega

TEŽKA GOSPODARSKA KRIZA

Prejšnji teden je vso deželo objel val črnogledosti. Najprej je Tržačane presenetila vest, da bodo morali zaradi znanega zakona 703 plačati prihodnje leto 370 milijonov novih davkov, nato je nepričakovano bila zaprta žveljska Tržaška steklarna, pri kateri je bilo zaposlenih 157 delavcev in uradnikov, konec tedna pa se je zvedelo, da je šlo na boben tudi gradbeno podjetje Maionica, ki gradi nebotičnik v ul. Carducci in pa veliko poslopje s 34 stanovanji za poštne uslužbenice v ul. Settefontane. Poleg 55 delavcev, zaposlenih pri tem podjetju, so zaradi nenadnega stečaja resno prizadeti tudi vsi tisti, ki so vnaprej plačali stanovanja v novem nebotičniku.

Že zgornje vesti bi zadostovale, da bi se sleherni Tržačan resno zamislil nad bližnjo bodočnostjo! Toda predsednik Trgovinske zbornice prof. Luzzato-Fegitz je pretekli teden na sestanku tržaških gospodarstvenikov javno priznal, da je kar celotno tržaško gospodarstvo zašlo v težko krizo. Prof. Fegitz je obdolžil vlado, da nima za Trst še nobene resnega gospodarskega načrta, ter prijavil, da ministrski predsednik Segni sploh nima časa za razgovore s predstavniki tržaškega gospodarstva. V izčrpnem poročilu je g. Fegitz razložil, da sta za rešitev Trsta možni le dve poti: ali da se uvedejo obsežne carinske olajšave, tako da se naše mesto izloči iz italijanskega carinskega sestava, ali pa da se sprejmejo koreniti ukrepi, ki morejo odstraniti neugodnosti, nastale zaradi izjemnega obrobne gospodarskega položaja mesta. Vsi bi obenem morali težiti za tem, da bi bila Trstu vrnjena naloga, ki jo je naše mesto svoj čas opravljalo v Evropi. »Če se vlada ne bo takoj zganila« — je dejal govornik — »bo po tržaških ulicah zares začela rasti trava«. Končno je opozoril na nevarnost, da se zaradi težkega gospodarskega stanja iz Trsta izsele najboljše delavci in strokovnjaki, kar bi bilo usodno za vse mesto.

Odločni in odkriti nastop predsednika Fegitza je globoko odjeknil po vsem mestu in tudi v Rimu. Načelnik vlade Segni je danes sprejel tržaško odposlanstvo.

Upamo, da bo vlada zdaj resno proučila naš položaj ter čimprej sprejela vsaj del zahtev, ki jih že leta zaman postavljajo vsi Tržačani.

REPENTABOR

Po zadnjih mrzlih dneh, ko je povrhu silovito pihala burja, se je ta teden vreme vendarle precej izboljšalo. Naši kmetovalci zato lahko izvrše poslednja predzimski dela na polju, predvsem setev pšenice.

Vsakemu treznemu človeku postaja sedaj čedalje bolj razvidno, da se homo morali v bodoče globlje posvetiti kmetijstvu. Vsakdo namreč lahko ugotovi, da industrija na Tržaškem nazaduje in da ne bo mogla zaposliti novih ljudi. Zato priporočamo našim kmetovalcem, naj, kolikor morejo, izkoristijo razne ugodnosti, pomoč in nagrade, ki jih je nedavno tega razpisalo Kmetijsko nadzornišstvo.

V naši občini je zadnje čase nastala občutna brezposelnost, ker sta bila zaprta kar dva kamnoloma. Kakor slišimo, se isto dogaja po vsem tržaškem Krasu, kar pomeni, da grozi vsej kamnoseški industriji resna kriza. Stro-

kovnjaki trde, da so tega krivi politični zapletljaji na Srednjem vzhodu. Pričakujemo zato, da bo ustanova Selad zaposlila večje število delavcev in tako vsaj deloma zajezila grozečo brezposelnost.

17-letnemu domačinu Radu Bizjaku se je v ponedeljek zgodila resna prometna nesreča. Ko se je na motorju vozil proti Trstu, je iz neznanih razlogov na nekem ovinku zavozil s ceste ter se resno ranil. Vsi mu želimo, da bi čimprej popolnoma okrevail.

DOLINA

Pretekli teden je podprefekt dr. Macciotta za en mesec razrešil dolžnosti dolinskega župana Lovriho, v kolikor gre za posle, ki jih opravlja kot državni uradnik. Podprefekt je to ukrenil, ker je bila proti Lovrihi vložena ovadba, da je motil cerkveni obred in tako prekršil člen 405 kazenskega postopka.

Kakor je znano, je dolinski župan javno nastopil v cerkvi ob pogrebu Josipa Čuka iz Doline, s čimer se je pregrešil zoper zakon. G. Lovriha bo sicer lahko še nadalje načeloval upravi občine, le da ne bo smel en mesec opravljati dolžnosti vladnega predstavnika.

Upravni ukrep je vsekakor resen in prav gotovo ne koristi ugledu slovenske manjšine na Tržaškem.

NABREŽINA

Ustanova za gradnjo ljudskih hiš sporoča, da je bilo pred kratkim nakazanih 20 milijonov za gradnjo ljudskih hiš v nabrežinski občini. Zdi se, da bodo sezidali le eno hišo z več stanovanji, in sicer v kraju, ki ga bo določila občinska uprava.

Naša občina je prav te dni prejela sporočilo, da je ravnatelj za javna dela v glavnem že odobril kopanje jarka za telefonski kabel iz Sosljana do Devina. To delo bo izvršila Selad in upamo, da se bo zaključilo pred začetkom turistične sezone.

SLIVNO

Že večkrat smo se v listu pritožili, da so naše poti zelo slabe. Zadnji močni nalivi so jih tako poškodovali, da so na nekaterih mestih celo neprevozne.

Občinska uprava bi morala to vprašanje temeljito proučiti, ter najti primerno rešitev.

Ker vemo, da so oblastva nakazala 8 milijonov lir za novo šolsko poslopje, mislimo, da je nujno potrebno sklicati širši sestanek vaščanov, na katerem se je treba pogovoriti, kje naj se šola zgradi. Menimo, da v naši vasi ne bo težko najti primerne prostora.

Pretekli ponedeljek so odpeljali v tržaško bolnišnico 28-letnega domačina Hilarija Lejšo, ki se je zelo resno ponesrečil z motornim vozilom. V soboto je šel na bližnji Kras in njegov oče ga je šele v ponedeljek našel nezvestnega v nabrežinskem zdravilišču. Dolejš se ni znano, kako in kje se je mladenič ponesrečil. Čeprav je njegovo stanje resno, upamo, da bo kmalu okrevail, kar mu vsi iz srca želimo.

CEROVLJE

Pretekli četrtek so se pri nas zbrali mnogi vaščani, da se porazgovore s predstavniki občinske uprave, kje naj se zgradi novo šolsko poslopje. Občina bi rada šolo sezidala na ju-

sarskem zemljišču, ker bi na ta način prihranila precej denarja.

Zaradi tega je nastala živahna razprava, med katero sta padla dva predloga: nekateri so hoteli, naj se novo poslopje sezida v borovem gozdiču, kjer se stara cesta Sosljan-Mavlinje odcepi proti Cerovljam, drugi pa so želeli, naj se šola zgradi sredi vasi. Prvo zemljišče je sicer nekoliko oddaljeno od vasi, vendar je jusarsko in bi ne stalo veliko ter bi obenem ob tej priliki lahko napeljali vodo in električno luč v edini dve hiši v vasi, ki teh prepotrebni naprav doslej še nimata. Sredi vasi je teže najti primeren prostor, ne da bi bilo treba potrositi precej denarja.

Zdi se, da so vaščani razumeli težnjo občinske uprave, saj ji gre le za to, da po možnosti ne troši denarja za zemljišče. Vsekakor je nujno potrebno, da se vaščani čimprej ponovno sestanejo in dokončno določijo, kje se bo prepotrebno šolsko poslopje zgradilo.

PISMO IZ DOBERDOBA

Doberdobski župan g. Miroslav Ferletič nam je poslal naslednje pismo s prošnjo, naj ga objavimo. Ker je naš list svobodna tribuna in ker vsakomur priznavamo pravico, da se pred javnimi napadi tudi javno brani, pismo prav radi priobčujemo.

(Ured.)

Spošt. uredništvu

Novega lista v Trstu!

Podpisani se obračam na Vaš tednik s prošnjo, da bi objavili nekaj podatkov o delovanju dosedanje občinske uprave. Rad bi z nekaj dokazi na kratko pojasnil svoje doživetje letno delovanje, da bi tako izpodbil prazna in krivična očitanja tistih, ki si hočejo s podcenjevanjem našega dela na hinavski način pridobiti naklonjenost ljudstva. S tem bi obenem naše preprosto delovno ljudstvo hoteli zavesti na preveč politično polje, na katerem se pa nikakor noče udeleževati. Našim ljudem namreč gre le za to, da bi občina tudi v bodoče nepristransko in dobro gospodarila.

Spodnje navedbe jasno dokazujejo, da očitanja niso na pravem mestu. Kdor zato vpije in me napada, ali ne pozna resnice ali je pa noče priznati.

Za svoje trditve navajam naslednje uradne podatke:

1. Občina je v tej dobi napeljala električno luč v Jamlje in na Poljane.

2. Leta 1954 je bilo v Doberdobo zgrajeno 4-stanovanjsko poslopje.

3. Dne 19. 3. 1956 je IACP iz Gorice odobrila po zakonu z dne 26. 3. 56 št. 173 povrhu še gradnjo 6-stanovanjske hiše v Doberdobo.

4. Ob tej priliki je občina vložila prošnjo za gradnjo še ene 4-stanovanjske hiše, za katero je že zagotovljena odobritev.

5. 2. 11. 1952 smo zaprosili za gradnjo novega pokopališča v Dolu. Dne 12. 12. 1955 je ministrstvo za javna dela v ta namen nakazalo 1.800.000 lir. Načrt je že odobren, ministrstvo pa je 6. 7. 56 nakazalo za pokopališče nadaljnjih 550.000 lir.

6. Že 8. 6. 1951 je občina uradno obvestila višja oblastva o slabem stanju doberdobskega vodovoda ter zaprosila pokrajinsko upravo, naj brezplačno naredi načrt za nov vodovod. Dne 30. 10. 1956 je ministrstvo za javna dela v ta namen nakazalo 18.900.000 lir kar bo

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

OBOČNI ZBOR KRŠČ. DEMOKRACIJE

Na izrednem občnem zboru, ki ga je sklicala pred volitvami goriška Kršč. demokracija, je imel glavno besedo župan dr. Bernardis, ki je med drugim izjavil, da se za tretjo zaporedno kandidacijo ni odločil toliko zaradi pritiska svoje stranke, temveč bolj zavoljo tega, ker so ga v to prisilili njegovi nasprotniki.

»Še enkrat se moram« — je rekel — »podvreči razsodbi goriškega ljudstva.«

Dne 16. decembra vsi Goriški Slovenci na volišča! Abstinenca je zločin nad narodom!

Poudaril je tudi, kako so bili zadovoljivo rešeni najnujnejši problemi Štandreža, Pevme, Štandreža, Podgore in Ločnika, to je mestne okolice, ki je v glavnem slovenska. Pri tem se je zovoljno obregnil ob našo manjšino ter ji očital nehalnost. Naravnost smešno se mu zdi, kako se Slovenci postavljajo kot nekatere žrtve, ter se potegujejo za mučeniški venec.

Omenil je med drugim, kako so Števerjanci pobirali podpise, da bi bili priključeni goriški občini. S tem se je hvalil, četudi dobro ve, da so ljudje podpisovali izjavo le zavoljo sladkorja, olja in kave, ki jih goriški meščani in Sovodenjci dobivajo v prosti coni po nižjih cenah.

Med govorom je vzkliknil: »Voda, luč in ceste se ne odrekajo nikomur!« K temu pripominjamo le to, da se je Gorica spomnila slovenske okolice šele v zadnjem letu Bernardisove uprave! Naša večletna kritika njegovega županovanja je bila torej popolnoma opravičena, ne pa težnja po smešnem mučeništvu. Sedaj pa še tole!

Dr. Bernardis naj se spomni težkega greha, ki ga ima Gorica do Štandreža. Veliko vojno odškodnino, ki je bila last Štandreža, je goriška občina uporabila kratkoma zase, medtem ko se je domislila šele v zadnjem času štandrežkega vodovoda.

»Voda, luč in ceste« — poudarjamo ob zaključku — so zares pomembna stvar, a spoštovanje narodne manjšine in njenih duhovnih potreb je še važnejše, kakor pravi že sv. pismo: »Človek ne živi zgolj od kruha, marveč od vsake besede, ki pride iz božjih ust.«

V tem pogledu pa dr. Bernardis ne more tajiti, da italijanski nacionalisti in fašisti, h katerim je tudi on sam spadal, že skoro 40 let Slovence dobesedno zares mučijo. Na go-

stru Tambroniju ter ga naprosil, da bi s primernim državnim prispevkom podprl škofijsko podporno akcijo (ODA) pri zgradnji mladinske kolonije v Forni di Sopra v Karniji.

V predpreteklem tednu je poslanec brzojavno obvestil omenjeno nadškofijsko organizacijo, da je minister Tambroni že odredil v ta namen 25 milijonov lir. Kolonija bo lahko omogočila letovanje 2000 otrokom z Goriškega.

TRG SV. ANDREJA

Od sobote dalje je življenje v Gorici zelo živo. Trg sv. Andreja je privabil v naše mesto predvsem veliko naših bratov in sester iz Jugoslavije. To je vzbudilo posebno med trgovci spomin na tiste zlate čase, ko so na decembrski semenj prihajali iz Soške doline, z Vipavskega in s Krasa desetstisoči Slovencev.

V soboto popoldne so najprej slovesno otvorili razstavo divjačine, nato pa še običajno vinsko razstavo, ki se je je udeležilo 16 goriških vinogradnikov. Prisotni so bili najvišji predstavniki oblasti iz goriške ter videmske pokrajine.

V nedeljo dopoldne je pa bila na Rojcah tekma traktoristov, po kateri so zmagovalci dobili nagrade po 25, 15 in 10 tisoč lir, zlato, srebrno in bronasto svetinjo ter druga darila.

Vsakdo naj voli po svoji vesti in svobodnem prepričanju!

ŠTEVERJAN

Pretekli teden smo pokopali 75-letno domačinko Knez Jožefo. V zadnjih dveh mesecih je bil to že peti pogreb v naši vasi.

Pokojnica je bila vdova in je živela v hudi revščini. Naj v miru počiva! Njenim otrokom in sorodnikom izražamo iskreno in globoko sožalje.

Naši kmetovalci so letos z vinsko trgovino kar zadovoljni. Rebula ima primerno ceno, saj gre po 100 lir za liter. Tokajec se pa še bolje drži. Primeren dohodek nudijo našim posestnikom tudi drva, ki jih prodajajo v glavnem v Furlanijo. Kostanj pa žal prav tako hudo boleha za rakom, kot beneški. So-

ŠTANDREŽ

Štandrešci nikakor ne moremo razumeti, zakaj je občinska uprava odredila, naj se volišča prenesejo iz središča naše vasi v begunsko naselje na Rojcah. Doslej smo vedno volili v štandreški šoli, do katere je z obeh koncev vasi približno enako dolga pot. Ali je morda s tem ukrepom hotela občinska uprava vplivati na udeležbo Slovencev pri volitvah? To bi bilo razumljivo, saj vemo žal predbro, da nam goriška občina ni bila nikdar naklonjena, ne pod Bombijem ne pod Bernardisom.

Zdrava pamet pravi, da spadajo volišča vedno v središče naselij in ne na obod! Zato upamo, da bo županstvo v bodoče to naše opozorilo upoštevalo.

SMRT SLOVENSKEGA DUHOVNIKA

V ponedeljek, 3. decembra, so ob številni udeležbi vsega briškega ljudstva pokopali vzornega duhovnika g. Jožefa Fona, župnika v Vipolzah, kjer je služboval celih 24 let. Pasel pa je tudi duše v Volčah, Novakih, Zapotoku in več let v Ajdovščini. Rodil se je pred 77 leti na Vrsem pod Krnom in je bil vse življenje bolj rahlega zdravja.

Umrli je na Jesenicah, kjer se je zdravil po hudi operaciji.

Blagemu in zvestemu pastirju naj bo dobi Stvarnik bogati plačnik, njegovim sorodnikom pa izrekamo iskreno sožalje.

Pismo iz Doberdoba

(Nadaljevanje s 4. strani)

brez dvoma zadostovalo tudi za napeljavo vode v Dolu in Jamljah.

7. Dne 11. 10. 1952 in nato še 27. 12. 1953 smo zaprosili ministrstvo za javna dela 7.500.000 lir za asfaltiranje glavne doberdob-

ske ceste. Dne 19. 12. 1955 je ministrstvo to delo vključilo v seznam najpotrebnejših gradenj.

8. Na našo prošnjo z dne 25. 7. 1952 je ministrstvo za javna dela nakazalo 19. 12. 1954 občini 15.000.000 za novo šolo v Jamljah. Gradbeni načrt je pokrajinska uprava že odobrila.

9. Dne 26. 8. 55 smo zaprosili 2.500.000 lir za ureditev otroškega vrta v Doberdobu. Tega nismo mogli prej napraviti, ker so bili v tem posloju orožniki. Ko sem bil v Rimu, so mi zagotovili, da bo ta vsota nakazana.

10. V Dolu smo zgradili pot z glavne ceste do šole.

11. Z delovišči (cantieri scuola) smo izvršili mnoga prepotrebna dela na cestah ter uredili nevarna mesta posebno v vasi. Pogozdili smo vse občinsko zemljišče ter zgradili poslopje, ki naj služi za občinske urade in ne za golobe, kakor menijo nekateri.

12. Dobili smo tudi poštni urad, ki je naši občini zelo koristen.

13. Po naši zasluzi ima Doberdob avtobusno zvezo s Tržičem in Gorico. V tem mesecu bomo z Gorico imeli zvezo tudi jutraj, s Tržičem pa zvečer.

To so le glavne točke izvršenega programa. Za objavo se Vam že vnaprej zahvaljujem in upam, da bom enkrat prihodnjic o svojem delu nekoliko obširneje pisal.

S spoštovanjem
Miroslav Ferletič

Slovinci, glasujte le za slovenske liste in slovenske kandidate!

riškem magistratu samovoljno pačijo njihova družinska imena, v občinskem svetu ne sme noben Slovenec govoriti v svojem jeziku in k temu prihaja še žaloigra slovenskih optantov, ki morajo pošiljati svoje otroke v laške šole. Ne moremo si misliti, da je bil dr. Bernardis pri odloku zoper optante popolnoma nedolžen!

VELIKA DRŽAVNA PODPORA

Ko se je zadnjič mudil goriški vladika msgr. Ambrosi v Rimu, da bi sv. očetu poročal o razmerah v svoji nadškofiji, se je med drugim zglašil z goriškim državnim poslancom dr. Baresijem tudi pri notranjem mini-

dimo, da bi moralo Kmetijsko nadzorništvo dati kmetovalcem čimprej strokovna navodila, kako naj se uspešno bore proti tej bolezn.

SOVODNJE

Dne 24. novembra sta v gabski cerkvi praznovala zlato poroko zakonca Ivan in Ivanka Vižintin. Štiri dni pozneje sta obhajala zlato poroko tudi g. Štefan in gospa Terenzija Tomsic iz Sovodenj. Njuna hčerka Milka pa je nekaj dni za starši praznovala srebrno poroko.

Vsem iskreno čestitamo in jim želimo obilo božjega blagoslova ter še mnogo dni srečnega in mirnega življenja.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ SREDNJEGA

Srednje je hribovska vas v dolini Sv. Lenarta, 404 m nad morjem. V to občino spadajo še vasi Posrednje, Zamir, Černetiči, Preserje, Klinac, Gnidovca, Poljica, Gorenji in Dolenji Trbi, Duge, Saligoj, Oblica, Ravne in Podgora. Sedež občinske uprave je v Srednjem. Z državnim prispevkom so tu zgradili lep, sodoben občinski dom, ki so ga slovesno blagoslovili in otvorili v nedeljo, 18. novembra. Svečanosti so prisostvovali predstavniki politične in vojaške oblasti. Tem se je župan Simonič lepo zahvalil za pomoč in se priporočil tudi za ostale nujne potrebe revne občine. Govorila sta tudi čedadski župan senator Pelizzo in videmski župan dr. Cantazzo. Ta je med drugim poudaril, da nam bo pravi mir in blagostanje mogla dati le združena Evropa. Občinska uprava je povabljenе oblastnike pogostila z južino in dobro pijačo, medtem ko so si občani ponosno ogledovali najlepši občinski dom v Beneški Sloveniji.

TRČMUN

Ko je novi nadškof pred nekaj meseci obiskal trčmunske župnije, je spoznal težko življenje tamkajšnjih prebivalcev. Vse kar potrebujejo, morajo znositi na hrbtu po strmih stezah. Nadškof je zato storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi jim olajšal življenjsko borbo. Zavzel se je pri raznih oblastvih in jih prosil, naj Trčmuncem vsaj zboljšajo

poti, da bodo mogli z vozom v dolino. Po njegovem posredovanju je general De Renzi dal občinski upravi na razpolago en bataljon pionirjev in v kratkem času je bila zgrajena cesta od Cepletišča do Mašere (761 m nad morjem).

Dne 19. novembra je prispel v Mašero prvi avtomobil, ki je pripeljal nadškofa. Za njim se je privozila še cela vrsta drugih avtomobilov, na katerih so bili razni civilni ter vojaški oblastniki ter sam general De Renzi.

V vasi se je zbrala velika množica, da se zahvali svojim dobrotnikom, ki so se pobrigali, da se je zgradila prepotrebna cesta. Ob slovesni otvoritvi ceste so govorili župan Trinko, nadškof, general De Renzi in drugi. Vse je poteklo v najlepšem redu.

Na povratku iz Mašere se je nadškof ustavil v Klenju, kjer je obiskal 101-letnega domačina Jožefa Jusiča. Nepričakovani obisk je naredil še čilemu starčku največje veselje, tako da ni vedel, kako naj bi pogostil visokega gosta. Ko so vaščani zvedeli za nadškofovo prisotnost, so zapustili delo ter napolnili Jusičevo hišo, da bi pozdravili svojega nadpastirja. Nato so vsi skupaj šli v cerkev, kjer je nadškof v kratkem govoru ponovno pozdravil starčka in vsem navzočim voščil, da bi mu sledili v lepem krščanskem življenju. Vernikom je podelil svoj blagoslov, starčku Jusiču pa je obljubil, da ga bo obiskal ob njegovi 102. obletnici.

IZ ČEDADDA

Dvema tukajšnjima duhovnikoma se je pripetila huda nesreča. Pred nekaj tedni je motorno kolo povozilo g. Terza Zaninija, senčurskega župnika. Nesreča se je zgodila pri Tricesimu, ko se je župnik vračal domov na motornem vozilu. Pri padcu si je zlomil obe nogi ter pretrpel še druge poškodbe po telesu. Zdravi se v videmski bolnici in zdravniki upajo, da mu rešijo življenje.

Prav tako se je težko ponesrečil tudi msgr. Fabij Comand, dekan čedadkega kapitlja. V soboto, 24. novembra, se je pozno zvečer vračal na motorju iz Senčurja, kamor je bil šel namesto ponesrečenega župnika spovedovat. Tik pred Čedadom je zavozil v neko žensko, ki je v isti smeri šla peš proti mestu. Duhovnik je telebnil na trdo cesto. Pri padcu se je močno udaril v glavo in pretresel možgane. Takoj so ga prenesli v mestno bolnico in pri njem ni še gotovo, ali mu bodo zdravniki rešili življenje.

Iz naših gora nam poročajo, da je 19. novembra izdihnil svojo blago dušo g. Aleksander Tomazetič, župnik v Gorenjem Trbiju v Šentlenartski dolini. Umril je v 76. letu starosti. Pokojnik je prišel v Gorenji Trbi že leta 1907 in je tam pastiroval do smrti. Bil je goreč duhovnik, ki so ga verniki globoko spoštovali. Na pogreb, ki je bil 22. novembra, so prišli vsi beneški duhovniki in nepregledna množica vernikov iz vse podtanske doline.

Truplo so prepeljali na pokopališče pri Sv. Lenartu, ker je pokojnik želel počivati poleg staršev. Uglednemu in zavednemu slovenskemu pastirju želimo večni mir.

9

R. B.

»Ne boj se, saj ti niso še za r. jo«, ga ogorčarja Cesar z našega krova. »Veste«, se obrne k nam, »boji se, pa godrnja, brontolon.«
»Česa ga je pa strah?«, vprašujeva s Stankom. »Kaj zlomka vem. Zmeraj je tak. Zadnji je v vrsti, pa ga je strah. Vso noč bo kaj godrnjavsal, da le sliši svoj glas.«

Prizibali smo se že na sredino Tržaškega zaliva. Sama temna globina povsod okoli, ko zapluskajo valčki in se prikažejo srebrne zvezdice na njih. Zamolklo bučanje je že tam daleč pri bregu.

»Belo čelo čez Devino«, zakliče Makola od krmila. Prav zadaj na krmu stoji bos in ves razpet. Lasje se igrajo z vetrom. Spretno ujamc cigareto, ki mu jo v loku vrže preko gore mrež »svaka« Živec. Nažge si jo in se spet upre v krmilo. On skrbi za smer. Kar brez karte in kompasa; saj bi ju v temi še videl ne.

»Kako pa veste, kje smo?«, pobaram Cesarja, ki vse ve.

»Tako! Navadno pogledamo na kak vrh tam zgoraj in kadar pokrije kakšno drugo točko, znamo, kje smo. Zdaj smo prav 'lorše' Stari grad. Treba je bilo zbrati vso geograf-

sko znanost. Viziram stari devinski grad in rtič pod Sosljanom. Na karti sem ob žveplenki ugotovil, kje smo. Sedem milj od brega. »Svaki« se niso zmotili niti za četrto miljo. To so kapitani!

Minute, pol ure, cela ura minevajo. Veliki voz se je prepeljal že nad Grmado. Zadnji vlak šviga kot ognjena pošast po ovinkih nad morjem.

»Sveti Lenart čez bružote«, zakliče glas pri krmilu smer in pot iz teme.

Kazalci na uri že tiktakajo proti enajsti. Vedno gostejša tema se prede okoli ladij in tlači na morje. Valovi vedno bolj prekipevajo. Pred eno uro je bila voda gladka kot olje. Zdaj se je pa začela pretakati kot v strugi. Iz globin proti vrhu brbotajo mehurčki. Vedno bolj gosti so, kot da kipijo v kozici močnika.

»Bo, nekaj bo«, se zadovoljno gladi Cesar po šestinastih brkih. Tisti mehurčki so znamenje, da se ribe bližajo in plavajo proti vrhu. Bragoc hipoma oživi! Vrvi nategujejo. Na ščifi in lampari pljuvajo v roke, veslati bo treba.

»Prižgi, Joger!«, vpije Cesar ob jamboru. Na onih dveh barkah zabliskajo luči, da kar začemijo v oči. V velikem loku se začeta odaljevati od nas in zgineta na robu morja.

»Pepi, Saverč! Krmilo gor, železo dol!« Težke verige zaropotajo, zasidramo se. Na tišče luči zažari po morski gladini. Valčki so posejani kot z biseri; zdaj se prikazujejo,

nato spet utrinjajo. To so sosedne ribiške flotilje, ki so s svojimi lampami razvrščene okoli nas.

Z vseh bregov so prijadrale v tej lepi noči na ribji lov. So iz Milj, Barkovelj, zadaj iz Izole, ki leži onstran debelih in tenkih rtičev. Celo Čožoti vekajo in nekaj vpijejo prav daleč iz teme. Brž vemo, kdo so na naši levi, kateri tam spredaj; kakor da sedi na opasilo v gneči oštirske izbe, ne pa da se ziblješ sredi temne noči nad globinami prostrane Adrije.

CESAR IMA BESEDO

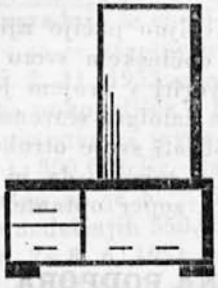
Od Trsta sem krvavo žari. Od časa do časa se ognjeno pobilskne po nebu. V škedenjskih plavžih odpirajo veličanske zapornice goreči železni reki iz visokih peči.

»Fantje, gremo spat ali še katero rečemo; tri ure je še pred namic, nas predrami Cesar iz molka in gledanja. Nekaj se jih res zavali po mrežah. Večina je mnenja, da bi jim povedal, kako se bo vsa reč s politiko zasuknila. Beseda je dala besedo. (Dalje)

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje it d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

V soboto, 8. decembra, ob 16. in 20. uri ter v nedeljo, 9. decembra, ob 16. uri

KONCERT

SLOVENSKEGA OKTETA IZ LJUBLJANE

v Gorici, v prosvetni dvorani na Korzu

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ob 25-letnici smrti nadškofa Sedeja

Dne 28. novembra t. l. je minilo 25 let, odkar je zatisnil svoje trudne oči zadnji slovenski goriški nadškof in poslednji ljubljanski metropolit dr. Franc Sedej.

Rodil se je kot sin ponosne kmečke hiše 10. oktobra leta 1854 v Cerknem. Globokoverni dom je dal slovenskemu narodu poleg pokojnega nadškofa še pet duhovnikov.

Kdor je od blizu poznal msgr. Sedeja, se vživel v njegovo osebnost ter visoki lik njegovega duha in opazoval njegovo delo, ki je bilo izraz njegovega kremenitega značaja, ta smatra sebe lahko za srečnega, da se je rodil v dobi dr. Franca Sedeja.

Pisec teh vrstic je imel srečo, da se je srečal z njim že v 16. letu svoje mladosti, a prav ga je spoznal šele po prvi svetovni vojni, ko je imel pogosto priliko, da je prišel z blagopokojnim nadškofom v stike, ki mu jih je nalagalo javno delo. Tedaj se mu je od dne do dne bolj odkrivala jasnost Sedejevega duha, trdnost in neustrašnost njegovega značaja in plemenitost njegovega zlatega srca.

Mož, ki je bil temeljito izobražen znanstvenik, je bil po svoji naravi obenem nadšen preprost in enostaven, toda kot kraški kamen trd in neuklonljiv značaj.

V BORBI S FAŠISTIČNIMI OBLASTNIKI

To so imeli večkrat priliko spoznati razni fašistični prefekti, kvestorji in drugi oblastniki na Goriškem.

Ko je leta 1929 Mussolini podpisal konkordat s sv. stolico, so fašisti mislili, da morajo vsi katoličani glasovati pri volitvah v poslansko zbornico iz nekeke hvalečnosti za edino obstoječo, to je fašistično listo. Po njihovem je bila to v prvi vrsti dolžnost duhovnikov in škofov. Italijanska Katoliška akcija je v onih dneh objavila poziv na vse katoličane v državi, naj enotno glasujejo za Mussolinijeve kandidate.

Velik pritisk so tedaj izvajali tudi na msgr. Sedeja. Zahtevali so od njega, naj zavoljo konkordata tu di on glasuje za fašistično listo, čeprav je bila po novem volilnem zakonu slovensko-hrvatska manjšina oropana svojih zastopnikov v parlamentu ter se je raznarodovanje v naših krajih z vsemi sredstvi nadaljevalo.

K Sedeju so tedaj poslali tudi njegovega sošolca, goriškega župana in senatorja Bombiga, naj nanj vpliva; toda Sedej ga je s prirojeno mu odkritostjo in dostojanstvenostjo brez pomisleka zavrnil. Zgodovinsko dejstvo je, da je bil Sedej leta 1929 edini škof v Italiji, ki ni glasoval za vsedrjavno listo fašistov.

MARIO MODESTI

Sedejev značaj je imel priliko spoznati naslednje leto tudi goriški kvestor Mario Modesti, pred čigar strogostjo in brezobzirnostjo je tedaj vsa Goriška v strahu trepetala.

Jeseni leta 1930 so bili v Gorici misijoni. Nadškof je odredil, naj bodo pridige v stolnici italijanske, v cerkvi sv. Ignacija na Travniku pa slovenske. Ko so fašisti slišali o slovenskih pridigah, so začeli besneti. Od vseh strani Italije so prihajali protesti zoper rabo slovenščine v cerkvah »svete Gorice«. Javni protest je izdal tedaj celo Združenje finančnih stražnikov.

Toda vse to besnenje ni moglo Sedeja prestrašiti. Tedaj so fašisti vdrli med pridigo v cerkev, vtili v blagoslovljeno vodo kropilnikov rdečo tinto in prerezali električne žice, da je množica vernikov ostala v temi. Fašisti so pričakovali, da bodo preplašeni Slovenci trumoma bežali iz cerkve in se naslednje dni nevarnim pridigam izogibali ter ostali doma, pa so se temeljito zmotili. Pridige so se ob veliki udeležbi nadaljevale.

Končno so fašisti segli po surovem nasilju. Zvečer so čakali na duhovnike, vračajoče se od pridig, jih v temi napadli, jim grozili in jih pretepali.

Ko se je zdelo kvestorju Modestiju, da je položaj že dovolj zrel, je obiskal Sedeja v škofijski palači ter ga pozval, naj prostovoljno ustavi slovenske pridige.

»Vi vidite, ekselencija — je rekel nadškofu — »kako se položaj slabša. V danih razmerah ne morem jamčiti za varnost Slovencev v mestu. Edino pametno je, da pridige ukinite.«

»Če sami pravite,« — je odvrnil Sedej — »da ste kot kvestor nesposobni vzdrževati zakoniti red in mir v mestu, Vam pač ne preostane drugo, kot da odstopite!«

Modesti je kar ostrmel.

»V ostalem« — je nadaljeval Sedej — »sodim, da je edino moja naloga odločiti o upravi Cerkve. Le

kadar se bom jaz vtikal v posle policije, boste tudi Vi imeli pravico mešati se v posle Cerkve.«

Nato je nadškof pozvonil svojemu zvestemu strežniku Johanu ter mu rekel:

»Johan, pomagaj gospodu obleči suknjo!«

S tem je bilo konec razgovorov med fašističnim kvestorjem in slovenskim nadškofom. Pridige so se do konca nadaljevale.

STROGA NARODNA PRAVICNOST

Z isto načelno doslednostjo, s katero se je nadškof Sedej boril proti fašističnemu totalitarizmu, je posebno v prvih povojnih letih odločno odbijal tudi drugo totalitaristično gibanje, to se pravi komunizem; s pomočjo vzorne in požrtvovalne duhovščine in katoliške laične inteligence se je na

„Čaj in simpatija“ na Opčinah

Tokrat nam je SNG pred polno dvorano na Opčinah predstavilo dramo modernega ameriškega pisatelja Andersona. Delo je po okusu modernega vlemestnega človeka (ne bi se spuščali v to, v koliko je takšno delo primerno za občinstvo SNG, ki je v pretežni večini podeželsko; niti se ne spuščamo v to, da je to že bogve kolika igra s slično tematiko in da bo tega zaenkrat dovolj). Drama sicer po eni strani streže okusu vlemestne publike s svojo vsebino, po drugi strani pa seže globlje v psihologijo osrednjih oseb in tudi konflikt zaostri tukaj. Tako je igra sicer nad povprečnimi bulvarskimi deli, a tudi še daleč od onih Millerjevega kova, ki skušajo opredeljevati takšne osebne tragične konflikte s širšega, družbenega vidika.

Anderson ubira dramo na motiv človečnosti in nežnosti proti predsodkom in lažni moralji. Nosilca tega motiva sta človeka, ki po svojem krhkem, občutljivem notranjem ustroju morata biti izigrana od večine; od »normalnih« sta mlada žena učiteljica na zavodu za dečke in 18 letni dijak. Njuna »drugačnost« ju loči od ostalih in ju veže, dasiravno bi učitelj smel po pravilih zavoda nuditi dijaku le sem in tja malo »čaja in simpatije«. Vsi poizkusi dijaka, da bi dokazal ostalim, da je kot vsi drugi, se izjalovijo, kakor se mladi učiteljici ne posreči napraviti iz svojega moža, ki je sicer normalen in delaven učitelj in športnik, čutečega in humanega bitja, kateremu bi se čutila potrebna in blizu. Ko končno pomaga dijaku najti samega sebe in enakopravnost z drugimi, je njeno poslanstvo v drami končano; vozil je pa razvezan le na pol: dijak je našel svojo samozavest, njena usoda pa ostaja izven meja te igre.

Medtem ko so ostale osebe precej tipizirane, nudijo glavne tri s svojo psihološko zapletenostjo dovolj, da igralec izoblikuje iz njih polnokrvne osebnosti. Vsekakor je največ duše vdahnila svoji učiteljici Lavri Stefka Drolčeva. Svojo vlogo je odela z deklirano milino in življenjsko svežostjo, notranje pa jo je ožarila s pristnim igralskim žarom in toplino. S premolki, podčrtanimi s kakšnim komaj naznačenim vzbogom, je dosegla močno notranjo dinamiko. Za njeno Lavro bi ji bil lahko hvaležen sam Anderson, ker je prav ona dala igri tisti globlji pečat, ki bi s povprečno Lavro izginil. Tudi Jožko Lukež kot njen mož je odlično igral isti osnovni ton z njo, tako da se je njun zakonski duet, kakor da bi ne bilo dolgih vmesnih prizorov vzbočil, napel in nagnil, kot da predstavlja samostojno dramo v drami. Lukež je dal svoji vlogi močan osebni pečat in

Goriškem izoblikovala poglobljena prosvetna, gospodarska in politična organizacija, ki je prevzela v delu neoporečno vodstvo našega ljudstva ter bila za vzgled tudi ostalim Slovincem. To zgodovinsko delo so opravili možje, ki si jih danes nekateri mladi gospodje upajo zmerjati za »titovce« in »komuniste«.

Narodna, duhovna in politična vzgoja, ki jo je doraščajoči rod tedaj prejemal v teh organizacijah, je bistveno pripomogla, da so se goriški Slovenci mogli vzdržati v poznejših viharjih fašizma in druge svetovne vojne.

Za vse to gre velika zasluga tudi pokojnemu nadškofu Sedeju, ki je naše tedanje slovenske javne delavce, kjer je le mogel, moralno podpiral in vzpodbujal.

Najznačilnejše pa je, da so nadškofa Sedeja, čeprav so ga vsi poznali kot odločnega Slovenca, globoko cenili in spoštovali tudi Italijani, Furlani in Nemci iz Kanalske doline. Sedej je bil namreč pri vsej svoji narodni zavednosti vselej in povsod strogo pravičen tudi do drugorodnih vernikov svoje škofije. Nikdar in nikjer ni dovolil, da bi se Italijanom zgodila v jezikovnem ali kateremkoli pogledu v Cerkvi niti najmanjša krivica.

Kar je zahteval za Slovence, je priznaval tudi drugim narodom v škofiji.

Ko je leta 1931 umrl, so zato jokali za njim tudi italijanski, posebno pa še furlanski verniki. Noben goriški nadškof ni bil tako priljubljen pri obeh narodih Goriške kot dr. Franc Sedej. V tem služi lahko kot trajen vzor vsem škofom naših krajev.

K njegovemu grobu na Sveti gori so te dni poromali mnogi goriški duhovniki, da na Marijinem oltarju molijo za večni mir svojega nekdanjega nadpastirja in bodočnosti slovenskega naroda, ki ga je dr. Sedej iz vsega srca ljubil in mu do poslednjega diha zvesto služil. Goriški Slovenci obljublamo pokojniku, da ga bomo vse življenje ohranili v lepem spominu ter do kraja služili idealom, za katere je on živel, trpel in umrl!

tako je bil njegov Bill ne le nesimpatičen, ampak predvsem tragičen. Prijetna je Lukeževa nekakšna navdihnjenost odmaknjenost. Silvija Kobala bi lahko ocenjevali z dveh vidikov: v njegovi igralski rasti pomeni njegov dijak Tom lep napredek: v kretinjah se je sprostil, v izrazu postal čist in naraven in skušal je svojega Toma čimbolj poglobiti. Če pa bi ga ocenjevali zgolj kot igralca vloge Toma, bi od Toma pričakovali igre z nekoliko zanosnejšim navdihom, kajti sicer je čutili, kakor da Lavra prečenejuje njegovo izrednost. Tomov oče po Andersonu zasnovi ne zahteva kaj več kot igralske veščine, ki ji je Modest Sancier vdihnil še nekaj človeške toplote, posebno v prizorih s sinom. Pač pa Zlata Rodoškova in Stane Raztresen, kot se zdi, tokrat nista dobila sebi primernih vlog. Raztresen je bil od maske do glasu prehrupen, epizodna vloga bi ne smela izpadati iz okvira, temveč ga le umerjeno dopolnjevati, njegov učitelj pa se pojavi in izgine kot meteor. Rodoškova pa je s svojo koketo, s katero je že Anderson grešil, ker jo je preveč tipiziral, vse še poslabšala, ker jo je še karikirala in nazadnje si jo je privoščil še kostumer, ki bi jo bil lahko vsaj malo okusneje dekoltiral, posebno če ni imela nastopiti v Ameriki, temveč na Opčinah. Lepo so presenetili študentje, mislim predvsem Ala, ostala dva bi bil najbrž enako dobro zaigral katerikoli študent, saj bi igral le samega sebe. Al Julija Guština je bil sicer v začetku preveč grob in medvedast, a je v prizoru z Lavro in nato s Tomom človeško zrasel in dal vlogi nekaj osebnosti ter dokazal svež igralski temperament, čeprav se še ne zna izviti iz po avtorju določene predloge.

Režiser Babič spada vsekakor v pokolenje sedanjih najboljših mlajših režiserjev, čeprav nima tako prostih rok pri izbiri repertoarja, kakor bi jih moral imeti — majhen ansambel, majhna denarna sredstva, publika razen premierske v glavnem podeželska, — zamisli in načrte pa svetovljanske. Vsekakor razumemo ta malo nerodni položaj, ki pa bi ne smel izključevati, da bi se na repertoarju pojavilo lahko tudi moderno, a resnejše delo, ki bi enkrat za spremembo ne bilo pikantno in bi ono vodilo okus publike, ne pa, da bi se pustilo voditi od njega. Ansambel je za to zrel, pa tudi občinstva ne gre podcenjevati.

ZORA TAVČAR — R.

KROŽEK MLADIH IZOBRAZENECV bo imel v četrtek, dne 13. decembra, ob 20.30 v Trstu, ulica Commerciale 5/I desno, sestanek, na katerem bo predaval dr. E. Besednjak O TEMELJIH DEMOKRACIJE. — Vstop z vabilom.

GOSPODARSTVO

NAJPOGOSTEJŠE VINSKE BOLEZNI

KAN

Kan napada predvsem šibkejša vina, to je vina do 10 stopinj alkohola, močnejša pa napada samo, če so še nekoliko sladka. Vzrok bolezni je neka bakterija, katero je Pasteur imenoval »micoderma vinic«. Poznejši raziskovalci so pa ugotovili, da so mnoge bakterije, ki povzročajo kan na vinu. Te bakterije se nahajajo v vsaki kleti, v zraku, na posodi in na orodju. Ker potrebujejo za razvoj precej zraka, se kan razvije le v posodah, ki niso popolnoma polne. S tem je tudi že rečeno, kako se kana obvarjemo: posodo z vinom moramo držati vedno polno. Če pa tega ne moremo, je treba prostor nad vinom v posodi zažveplati — in to ne samo enkrat na mesec, temveč vsakih 5 dni. Žvepleni plin omrtviči bakterije, ki bi lahko povzročile kan.

Kan se torej razvije v nepolni vinski posodi, in sicer na vrhu, kjer stvorijo bakterije neko belkasto in tanko mreno, ki polagoma postaja debelejša, temnejša in zgrbančena. Stara mrena pade na dno in na vrhu nastane nova.

Kan je škodljiv predvsem zato, ker spreminja vinski alkohol v vodo in ogljikovo kislino, kar torej vino vodi. Kan pa vpliva tudi na ostale sestavine vina in predvsem uničuje mlečno in jabolčno, manj pa vinsko kislino. V takem vinu sploh pada odstotek vezanih kislin, dviga pa se odstotek hlapnih, to je kisove kisline (acido acetico).

To bolezen moremo preprečiti predvsem z zalivanjem. Če pa vino že ima kan, moramo kan odpraviti. Ravhati moramo takole: Najprej prostor nad vinom zažveplamo, potem pa skozi lij, kateremu smo podaljšali rep, do zdravega vina, zlivamo narahlo dobrega vina, tako da se kan dviga in končno zbere v odprtini vehe, kjer ga odvezamo ali odpihnemo. To moramo toliko časa ponavljati, dokler se pri vehi ne zbere samo čisto vino. Nadalje moramo paziti, da bo vedno poln. Kan na vinu v steklenicah odpravimo, če izpostavimo steklenice za nekaj ur na močno sonce ter jih nato zopet shranimo v mrzli kleti.

CIK ALI SKISANJE VINA

Ta vinska bolezen dela pri nas največjo škodo, saj je med letom skisanih vin vse polno. Posebno v poletnih mesecih redko dobijo vina, ki bi ne bila ciknjena.

Povzročitelj cika je Pasteur imenoval »micoderma acetic«, pozneje so ga prekrstili v »bacterium acetic«, a so ugotovili, da je tudi teh bakterij zelo mnogo.

Te so podobne paličicam, katerih je vse polno v zraku, kleti, na posodah, orodju in sploh povsod. Za razvoj nujno potrebujejo zrak in toploto. Če je toplota nižja od 10°C, se kisove bakterije zelo redko množijo in zato se vino tako dobro ohrani v mrzlih prostorih. Če pa je toplota višja, posebno pri 18 — 20°C, se kisove bakterije zelo hitro množijo. Najraje napadajo srednje močna vina — med 8 in 12 stopinjami alkohola, močnejša pa zlasti, če so nekoliko sladka.

Kisove bakterije napadajo v vinu predvsem alkohol, katerega spremenijo v kisovo

kislino (acido acetico).

Ker potrebujejo te bakterije zrak, se kisa predvsem zgornja plast vina. Mnogokrat je zgornja plast precej kislja, medtem ko je globoko v sodu vino še popolnoma zdravo. V tem primeru kaže, da spodnje zdravo vino odvezamo skozi pipo, katero le narahlo odpremo, da ne povzročimo v sodu valovanja, ali pa skozi črevo, ki mora segati do dna. Tako ločimo zdravo vino od zgornje plasti, ki je že bolna ali ciknjena.

Pravo zdravljenje cikastih vin je dejansko nemogoče, ker ne poznamo sredstva, ki bi odvzelo vinu samo kisovo kislino. Z dosedanjimi sredstvi celotno kislobo vina samo zmanjšamo, nakar se nam zdijo taka vina lažje pitna. Vendar je v kislobi, ki ostane vinu, odstotek kisove kisline višji, kot je bil prej.

Če je vino zelo ciknjeno, je najbolje, da ga porabimo za kis. Komaj malo ciknjena vina precej popravimo, če jih pasteuriziramo (segrejemo vino do 60 ali 65°C, zlijemo v sode, ki so bili s paro razgreti-razkuženi). Vinom dodamo še metabisulfit ali enosilicne, kar deluje proti ponovnemu razvoju kisovih bakterij. Taka vina so še nekoliko trpežna, a je kljub temu najbolje, da jih kmalu porabimo.

Ta postopek pa ni praktičen za naše male vinogradnike, gostilničarje in tiste, ki imajo le kakšen sodček vina; to pa zato, ker nimajo na razpolago ne priprave za pasteurizacijo ne parnega kotla. Zato skušajmo zmanj-

šati odstotek kisline v vinu z apnenim karbonatom ali s kakšnim drugim razkisovalnim sredstvom in nato taka vina čimprej porabimo.

Imamo pa možnost preprečiti, da bi vino sploh postalo kislilo. V ta namen moramo budno paziti predvsem na snago tako v kleti sami kot pri vinski posodi in orodju. Varovati se moramo predvsem ciknjenih sodov. Pomniti moramo, da ne smemo napolniti sodov, v katerih noče goreti navadno azbestno žveplo tako v traktih kot v kolescih. Poleg tega moramo ob trgatvi paziti na naslednje:

1. Grozdje mora priti v klet s celimi jagodami. Če vozimo v klet nepokrite orne z zmaščenim grozdem, spravljamo v prostor bolezni: vino bo gotovo ciknjilo.

2. Plavniki z mostom ali z zmaščenim grozdem ne smejo biti nikdar polni, ker se v tem primeru ne more tvoriti na vrhu zaščitna plast ogljikove kisline, ki obvarje most pred kisovimi bakterijami.

3. Črno vino moramo naliti v sode, preden se konča burno vrenje pod tropinami.

4. Med kipenjem moramo varovati vino v sodu s kipnimi pilikami in opustiti škodljivo navado, da most bruha iz prepolnih sodov. Med bruhanjem se izgubijo mnoge kipne glivice, ki delujejo predvsem na vrhu. Vino ostane dalj časa sladko, a v most pridejo kisove bakterije, katerih je mnogo v zraku.

5. Z zalivanjem moramo preprečiti, da nastane v sodu prazen prostor, kjer se naselijo kisove bakterije.

Končno še enkrat: skisanje vina lahko preprečimo, kislega vina pa ne moremo več popolnoma popraviti. (Konec prihodnjic)

Športni pregled

JUGOSLOVANSKI ŠPORTI

STEFE

Vrhovi naših gorskih velikanov so že pokriti s snežno odejo. Nekateri športniki se zatekajo v zaprte prostore, smučarji, drsalci in igralci hokeja pa se živo pripravljajo na novo športno sezono, ki se je za hokejiste že začela. Letošnja sezona bo za smučarje bolj mirna, ker ne bo niti olimpijskih iger niti tekem za svetovno prvenstvo. Zavedajo pa se, da jih tudi letos čakajo pomembna srečanja, kot so tekme za Kandaharov in Kurikkalov pokal. V ostalem jugoslovanskem športu ni vse tako rožnato, kot bi mislili. To velja posebno za nogomet in za odbojko.

Zaman smo upali, da bodo jugoslovanski nogometaši zaključili letošnjo sezono s kakšno zmago. Čeprav so Jugoslovani igrali bolje kot marsikdaj, se je vrsti slabih izidov (2 zmagi v 8 tekmah) pridružil še en poraz. V Londonu so jih Angleži gladko porazili s 3:0. Beara je delal prave čudeže, saj je uspešno odbijal neprestane in silovite napade starega, toda še vedno učinkovitega Matthews.

Jugoslovanska odbojka, ki ima za seboj lepo 10-letno slavo, je zajadrala v zelo slabe vode. Odbojkarji so razočarali posebno v tekmah za svetovno prvenstvo v Parizu, kar mnogi pripisujejo napadni izbiri igralcev. Čuti se tudi potreba, da bi ustanove in podjetja podpirala odbojbarske klube, kajti potovanja moštva mnogo stanejo, medtem ko je znano, da je ta šport siromašen. Vsi športniki se pritožujejo, da so skoraj vsa moštva izgubila borbene polet in voljo za napredek, ki sta bila značilna prejšnjega leta. Zaradi tega postaja igra slabša, kar

seveda odvrta gledalce. O teh važnih vprašanjih bodo sedaj razpravljali v odbojbarski zvezi ter skušali najti pot, da bi se ta ljudski šport v kratkem povzpela na prejšnjo visoko raven. Prvenstvo, kot je znano, se je zaključilo s popolnim uspehom Crvene zvezde pred mariborskim Branikom, ki se je pred kratkim vrnil s krajše, a uspešne turneje v inozemstvu.

Tudi košarkarsko prvenstvo se je zaključilo s prepričljivo zmago Proleterja iz Zrenjanina, ki je tako prvič vrgel s prestola desetletnega državnega prvaka Crveno zvezdo. Že lani in tudi letos je Crveno zvezdo prekosilo precej moštev, tako v tehničnem znanju kot v izkušenosti. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je tudi slovenska košarka na najboljši poti, kar je ljubljanska Olimpija dokazala s tem, da si je priborila v zadnjem prvenstvu drugo mesto. Univerzitetna ekipa Ljubljane je gostovala v Italiji, kjer se je častno izkazala. Jugoslovanska državna reprezentanca je pa gostovala na Poljskem, kjer se je kljub porazom odlikovala. Njena edina napaka je pomanjkanje telesne vzdržnosti.

XVI. OLIMPIADA

V OSTRIH BORBAH PREVLAJUJEJO AMERICANI

Veliko športno slavlje se bliža koncu. Zaključila so se marsikatera športna tekmovanja, in sicer v atletiki, košarki, veslanju, kanujih, dviganju uteži, rokoborbi v prostem slogu, boksu in modernem peteroboju. Najuspešnejši so Američani, kar jasno kaže splošna lestvica držav, ki je pa Mednarodni olimpijski odbor ne priznava. Doslej vodijo ZDA z 215 točkami; sledijo SZ (183), Avstralija (67), Nemčija (66), Italija (52) itd. Veliko premoč so Američani pokazali posebno v atletiki, kjer so osvojili kar 16 zlatih kolajn. Za najboljšega tekača se je ponovno izkazal Morrow, ki je bil prvi kar v treh disciplinah. Nepredvideno so zmagali Anglež Brasher v teku na 3000 m z ovirami, Amerikan Oerter v metu diska in posebno Irec Delaney v teku na 1500 m. Tri zlate kolajne je osvojila tudi domačinka Curthbertova. Jugoslavija si je priborila prvo srebrno kolajno v maratonskem teku, in sicer po zaslugi Franja Mihaliča. V košarki so Američani tudi tokrat gladko porazili Ruse in s tem potrdili svojo ogrom-

(Nadaljevanje na 10. strani)

17

Za
naše
anim
la
iš
e
Trije
hri
bol
azi

Dolga je bila pot...

3

Po končani službi se je Davo odpravil na obisk k Andri, kakor ji je bil obljubil. Andra ga je že pričakovala. Burno ga je povlekla čez prag in se privila k njemu.

»Dopust brez tebe ni nič lep«, se je nasmejala. »Ves dan sem čakala samo na ta trenutek.«

»Jaz pa si od dela niti oddahniti nisem mogel«, je Davo odgovarjal. »Prav pošteno sem truden.«

Na mizi je že bila pripravljena večerja. Na prvi pogled se je videlo, s kakšno ljubeznijo je bilo vse urejeno. Davo je jedel z velikim tekom, kar je Andro močno veselilo. Po večerji se je Andra kot mucka stisnila na divan in je bila vsa srečna.

Davo je sedel poleg Andre; ko je pokadil cigareto, jo je z levico objel in pritegnil k sebi. »Rad te imam«, ji je šepetal na ušesa. Andra je zaprla oči. Mehki, božajoči glas jo je ovil kot topel plašč. Svet se je pogreznil krog nje, zavedala se je le, da je blizu ljubljenega moža. Zbudila se je iz sanj.

»Kako bo lepo, ko bova za vedno skupaj.« Nenadoma se je

obrnila in ostro pogledala Dava. »Ti, povej mi še enkrat, da me ljubiš in da mi zate lepše ženske na svetu, kot sem jaz.« V Andriinem glasu se je nekaj prelomilo. Kmalu, kmalu bo izbruhnila v solze.

Ta izbruh je prišel tudi zdravniku nenadoma. Redko se je zgodilo, da je umerjena in udržljiva Andra zgubila ravnotežje.

Objel jo je zopet in pritisnil k sebi: »Prisegam ti, Andra, da te ljubim in da si zame najlepša vseh žensk.«

Andra se je blaženo smehljala. Prvič v življenju se je resnično zaljubila. Kar je bilo prej, se sploh ne šteje. Zanj je zdaj bil na svetu samo Davo Ravlin.

Telefon je zazvonil.

Andra je hotela poskočiti, a Davo jo je zadržal. »Naj kar zvoni.«

»Kaj pa, če je kaj nujnega v bolnišnici?« »Neumnost«, je zamahnil Davo. »Preden sem odšel, sem se prepričal, da je vse v redu. Sicer pa ima nočno službo tovariš Verin in ta je na mestu, kot veš.«

Andra ga pa ni dosti poslušala. Telefon ji je šel na živce. Ne da bi poslušala Davove ugovore, je vstala in dvignila slušalko. Ko jo je pritisnila k ušesu, je slišala še samo brnenje; zveza je že bila prekinjena. Pogledala je Dava, ki je segel po novi cigareti.

TEDENSKI KOLEDARČEK

9. decembra, **nedelja**: Valerija, Savica
 10. decembra, **ponedeljek**: Loret. M. b., Smiljana
 11. decembra, **torek**: Damaz, Daniel
 12. decembra, **sreda**: Aleksander, Aljoša
 13. decembra, **četrtek**: Lucija
 14. decembra, **petek**: Dušan, Vojmir
 15. decembra, **sobota**: Konrad Of., Ljubica

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 5. decembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	639—644 lir
avstrijski šiling	23—23,75 lir
100 dinarjev	75—83 lir
100 francoskih frankov	152—157 lir
funt šterling	1620—1670 lir
nemško marko	145,50—147,50 lir
pesos	16—19 lir
švicarski frank	147,50—148,50 lir
zlato	735—740 lir
napoleon	5300—5400 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 9. decembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 20.30 Bellini: »Norma«, opera v 2 dejanjih.

Ponedeljek, 10. decembra, ob: 13.30 Orkester Mantovani; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Vokalni kvintet Niko Stritof; 21.00 Znanost in tehnika; 22.00 Slovenske balade.

Torek, 11. decembra, ob: 13.30 Glasba po željah; 18.26 Ženski kvartet Večernica; 19.15 Zdravniški večer; 21.00 Alberto Casella: »Tudi v Chicagu rasto vijolice«, igra v 3 dej. — igrajo člani Radijskega odra.

Sreda, 12. decembra, ob: 12.55 Hrvatske pesmi; 18.30 Pisani balončki; 18.40 Vokalni tercet Metuljček; 21.00 Obletnica tedna; 21.15 Slavna dela znanih skladateljev.

Četrtek, 13. decembra, ob: 19.15 Sola in dom; 20.30 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Dramatizirana zgodba — Linhart: »Županova Micka«; 22.15 Schumann: Simfonija št. 2.

Petek, 14. decembra, ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Sobota, 15. decembra, ob: 12.55 Kmečka godba; 16.00 Utrinki iz tehnike in znanosti; 16.15 Slovenski motivi; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Teden v Italiji; 21.15 J. Strauss: »Netopir«, opereta v 3 dej.

GLASBENA MATICA — TRST

V PONEDELJEK, 10. DEC., OB 20.30

**V AVDITORIJU KONCERT
 SLOVENSKEGA OKTETA
 iz Ljubljane**

Vabila so na razpolago v petek in ponedeljek
 v Tržaški knjigarni, Trst, ul. Sv. Frančiška 20

ŠPORTNI PREGLED

(Nadaljevanje z 8. strani)

no premoč v tem dinamičnem športu. ZDA so se izkazale tudi v veslanju, kjer so zabeležili tri zmage. V modernem peterboju se je odlikoval Sved Hall, ki si je že tretjič priboril zlato kolajno. V kanujih je Romunija zmagala v treh disciplinah, Švedska pa v dveh. V rokoborbi prostega sloga moramo zabeležiti uspeh Azijcev, ki so zmagali kar v šestih disciplinah. Kot je bilo pričakovati, so v boksu bili najmočnejši Rusi in Američani. Dobro so se izkazali tudi Angleži, ki so osvojili dve prvi mesti. V ostalih športnih panogah prevladujejo Avstralci (v plavanju), Italijani (v sabljanju) in Rusi (v streljanju in v telovadbi). Omeniti moramo, da je bilo doseženih do sedaj kar 15 novih svetovnih rekordov in 58 olimpijskih rekordov. Končne izide bomo objavili prihodnjic.

TAD

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legišz
 Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi našega dragega moža, očeta, brata, zeta, svaka in strica

SILVESTRA PREGARCA

se lepo zahvaljujemo vsem, ki so pokojnika spremljali na poslednji poti in nam v tistih bridkih urah stali ob strani.

Trst, 30. novembra 1956.

Družine:

Pregarc, Colja in Godina

**SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
V TRSTU**

V soboto, 8. decembra, ob 16.30 v dvorani na
 stadionu »Prvi maj«, Vrdelska cesta 7

Robert Anderson

ČAJ IN SIMPATIJA

— * —

V nedeljo, 9. decembra, ob 16. uri v prosvetni
 dvorani pri Sv. Barbari

Grimm — Skufca

JANKO IN METKA
mladinska igra

— * —

V torek, 11. decembra, ob 20.30 v Avditoriju
 v Trstu, ulica del Teatro Romano

Cankarjeva proslava
ob obletnici njegove smrti

Ivan Cankar

MARTIN KACUR

Uvodna beseda: dr. Andrej Budal

Prodaja vstopnic od petka dalje v Tržaški
 knjigarni, ul. S. Francesco 20 in v društvenih
 prostorih SHLP in SPZ ter eno uro pred
 pričetkom v ulici Roma 15/II.

— * —

v Trstu, ulica del Teatro Romano
 V sredo, 12. decembra, ob 20.30 v Avditoriju

krstna predstava

Valentin Katajev

KVADRATURA KROGA

Prevedel: Josip Vidmar

Režiser: J. Babič - Scenograf: dr. R. Hlavaty

**MLADINA IZ NABREZINE PRIREDI
 V SOBOTO, 8. DECEMBRA OB 15.30
 V KINO DVORANI V SV. KRIZU**

veseloigro v treh dejanjih

Klatež

Križane vabimo, naj se prireditve udeležijo
 polnem številu.

»No vidiš, saj bi si to lahko prihranila«, je posmehljivo pristavil.

Andra je odložila slušalko. Nemir, ki jo je obšel, je pa ves večer ni več zapustil.

Bolj hladno sta se ločila, kakor sta sama želela. Vsega je bil kriv ta telefonski klic.

* * *

»Mrtev?« Ves bled je Davo strmel v bolniško sestro, kot da dvomi o njenih besedah. »Nikar se ne šalite.«

Našobila je usta in zavrnila: »Prav ljubi se mi šale zbijati.«

»No, no, saj nisem tako mislil«, jo je Davo tolažil. »Kako je neki tako hitro prišlo? Saj se je mali še včeraj dobro počutil. Tudi temperatura je bila kot običajno.«

»Tudi jaz ne vem. Od ure do ure se je revčku slabšalo. Iskali smo Vas po telefonu, pa Vas nismo našli. Zdravnika s tretjega oddelka tudi ni bilo. Doktor Verin je sam naredil, kar je mogel.«

»Ali mati že ve?« je vprašal Davo in je pri tem vprašanju imel občutek, kot da ga nekaj stiska v grlu. Ni smel misliti na Irmo.

»Poslali smo k njej našega sla. Morda je že na poti k nam.«

»Sporočite mi, prosim, ko bo prišla; rad bi z njo govoril.«

Davo je šel med vrstami postelj. Sestra pa je gledala za njim, pol očitajoče, pol zaničljivo.

Brez moči se je Davo v svoji sobi zrušil na naslanjač. Podprl si je glavo, divje so mu plesale misli skozi možgane.

Toda, ali je njegova krivda, če je Irmin otrok umrl? Je morda kaj zanemarljivo? Ali bi ga lahko rešil?

Ko so postajale te misli vedno bolj mučne, je vstal in začel skoro tekati od stene do stene. Skušal se je otresti občutka krivde. Kakšen občutek mu pa sploh lahko napravijo? Včeraj je bil prost

službe. Pa še preden je zapustil bolnišnico, je vse pregledal. Morda to, da je Andro držal proč od telefona? Kako naj bi si bil mislil, da je tako nujen poziv?

Na vsak ugovor je našel izgovor. Ne, on nikakor ni nič kriv.

Čas je mineval. Davu se je zdelo, da se kazalec sploh ne premikajo, vendar je poteklo že pol ure, ne da bi se kdo javil. Zdelo se mu je, kot da ga imajo za nepotrebnega. Ali ga morda dolžijo, da je kriv otrokove smrti?

»Tega ne smejo«, je zavpil. Poslušal je še zvok lastnega glasu, ko je nekdo tiho potrkal na vrata.

Hripavo je donel njegov glas, ko je zaklical: »Noter.«

Irma je vstopila. Obstala je na vratih. Prava podoba tihega obupa. Niti besedica ni prišla preko njenih stisnjenih ustnic.

»Ali že veš?« jo je zdravnik vprašal.

»Da.«

»Nisem mogel naprej vedeti, Irma«, je s težavo nadaljeval. »Sicer bi...« Kaj je že hotel reči? Morda, da bi ne bil Andri preprečil razgovora po telefonu?

»Kaj takega ne moremo že vnaprej vedeti«, je zaskrbljen vtil Irmin glas. »Upala sem, še sem upala, ko sem ga pripeljala v bolnišnico... Zdaj nimam ničesar več... Zdaj so mi vzeli vse... vse...«

»Saj imaš svojega moža.« Komaj je Davo to izustil, se je že zavedel, kako prazno je bilo, kar je povedal.

»O tem nikar ne govoriva, Davo!«, je mračno odgovarjala Irma. »Jaz sem že to prebolela: človek dosti, dosti več prenese, kakor si sam misli.«

(Dalje)